

Rada Lečič: Slovenski glagol: oblikoslovni priročnik in slovar slovenskih glagolov/Slovene Verb: A Morphological Manual and Dictionary of Slovene Verbs. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004. 268 str.

Ko kot učitelji stopimo pred skupino tujih govorcev slovenskega jezika, ki v najboljšem primeru niti niso več začetniki (tistim še nekako lahko slovenščino predstavimo kot igro besed, ki se jo bodo lahko hitro naučili), se slej ko prej postavi vprašanje glagola in izjem, ponavadi že kmalu po prvem opozorilu zaradi napačne rabe. Slovenščina velja za glagolski jezik in tako naj bi dejanja, stanja in dogajanja opisovali predvsem z glagoli, šele nato se lahko v kolokacijah pojavijo tudi druge besedne vrste. Toliko o uveljavljenih stereotipih, ki jih tudi danes ne slišimo redko. Slovenščina ima seveda veliko možnosti za opisovanje dogajanja in med jezikovnimi stilisti glagoli na lestevici priljubljenosti nekako vodijo, čemur se tudi lektorji ne moremo izogniti, toda pravi organizator povedi je vendar osebek, ta vloga pa je v prvi vrsti rezervirana za samostalniško besedo.

Toda, težave z glagoli so! In avtorica kot lektorica slovenščine v tujini se tega še kako dobro zaveda. V uvodu je zapisala, da je priročnik nastal na pobudo tečajnikov in študentov slovenščine kot tujega jezika, ki so želeli informacije o glagolih najti na enem mestu, prav tako pa najti tudi urejene konkretne primere najosnovnejših oblikoslovnih značilnosti, ki jih v dvojezičnih slovarjih ni. Pri učenju jezika se namreč predvsem pri začetnikih lahko prehitro ustavimo pri posplošitvah, še posebej, kadar skupina ni preveč ali sploh ni homogena, kar se v tujini pogosto zgodi. Največja ovira za učinkovito (jezikoslovno) razlago je pomanjkljivo teoretično znanje in drugačna metoda učenja (tudi prvega) jezika. Kako premagati ovire?

Eno od možnosti ponuja priročnik, ki je razdeljen na dva sklopa. V prvem, teoretičnem, so glagoli opisani in razvrščeni v pet skupin glede na končnice (avtorica jih imenuje *končaje*) v sedanjiku in velelniku, dodani pa so tudi vzorci spregatev. Priročnik je ves čas

dvojezičen, saj slovenskemu poglavju (naj gre za uvod ali predstavitev) sledi angleški prevod, kar nedvomno uporabniku, ne pa tudi (še) govorcev slovenščine omogoča postopno nadgrajevanje informacij, ki so zbrane v knjigi. Drugi sklop predstavlja seznam glagolov, ki ga najprej uvaja legenda simbolov, sledi seznam 2610 glagolov z nedoločniškimi, sedanjiškimi, velelniškimi oblikami, poleg tega pa je napisan še deležnik na *-l* in angleški prevod. Ker tuji govorcev slovenščine mnogokrat ne prepoznajo in povežejo sedanjiške oblike z nedoločnikom, je dodan tudi ta seznam, prav tako z angleškim prevodom. Sledi še informacija o najpogostejših glagolih, ki je bila oblikovana na podlagi referenčnega korpusa *Fida*. Na koncu je naveden še seznam virov in literature.

Z vidika uporabnika obsežen priročnik, ki ga lahko beremo na dva načina. Prvi, bolj verjeten je, da bo govorec z dokaj dobro razvito sporazumevalno zmožnostjo enostavno poskušal najti glagol, ki ga zanima, in poiskal neznane oblike. Čeprav je številka zbranih glagolov kar velika, pa se vprašanja (predvsem slovenskim uporabnikom, priročnik je namenjen tudi učiteljem in slovenskim srednješolcem) pojavijo pri redkeje uporabljenih glagolih, zato zaman iščemo oblike glagolov *bdeti*, *bevskniti*, *bohotiti* ali *brzdati se*, *bučati*, namesto vsaj pogovorno pogostejše *cmerati se* je izbran bolj knjižni *cmeriti*, ne najdemo glagolov *cvrčati*, *(z)gladiti*, *čebljati*, ki kar nekaj Slovincem (prav zaradi svoje redkosti) povzročijo vsaj pomisleke, če že ne napak v besedilu (sploh v govorenem). Seveda je frekvenčnost v referenčnem korpusu ustrezno merilo za izbiro besedišča, toda težave se vedno pojavijo (tudi) pri redkeje omenjenih stvareh.

Ob načrtnem spremljanju lektorja in (po možnosti) čim večjem jezikoslovnem znanju, pa lahko uporabnik priročnika tudi spozna, zakaj je izbranih toliko kategorij in sku-

pin. Res je, da priročnik sledi tradiciji slovenskih slovníc, toda še vedno so prva ciljna skupina nerojeni govorniki slovenščine, zato je verjetno preveliko razčlenjevanje težko in ustvarja vtis o samih izjemah, ki naj bi prevladovale v slovenščini. Že res, da smo se morali tudi sami ob učenju tujih jezikov spopasti z nepravilnimi glagoli in ob kakšnih starejših metodah poučevanja smo jih tudi pridno recitirali, toda glede na to, da so ciljna publika odrasli ljudje, bi lahko uzavestili nekoliko manj teoretičnih rešitev. Seveda se takoj pojavi vprašanje, kaj je boljše – vsak glagol uvrstiti na točno določeno mesto (torej skupino) ali ob večji skupini zapisati izjemo. Strukturalni pristop bi izbral prvega. Pri mojem delu s tujimi govorniki slovenščine se je sicer bolj obnesel drugi način, vendar preveč izjem hitro povzroči še dodatno zmedo. Avtorica se je odločila za prvi način in ga skušala tudi dosledno izpeljati. V prvo skupino uvršča glagole, ki se v sedanjiku končajo na *-am*, v velelniku pa na *-aj*. Skupina je razdeljena na dve podskupini, naštetih je 935 glagolov. Druga skupina ima sedanjiško končnico *-em* in velelniško *-i*, skupina pa ima pri 516 glagolih kar 51 podskupin! Tretjo skupino sestavljajo glagoli s sedanjiško končnico *-im* in velelniško *-i*, razdeljena je na osem podskupin, v katerih je 873 glagolov. V četrti skupini so glagoli s končnico *-jem* v sedanjiku in *-j* v velelniku, v devetih podskupinah pa je 319 glagolov. Zadnja, peta skupina združuje glagole s sedanjiško končnico *-m* in velelnikom na *-i* ali *-j*. Ima pet podskupin za 17 glagolov. Če naredimo preprost izračun, kar 75 podskupin ali 75 glasovnih premen iz nedoločniške v sedanjiško osnovo. Nekateri uporabniki priročnika so začeli sami združevati skupine in odkrivati podobnosti. Poenostavljanje je zelo nujno na začetku učenja, sčasoma pa je treba oblikovati splošnejše pravilo za soglasniške in samoglasniške spremembe, kar zmanjša število kategorij. Tako moramo biti, denimo, pozorni na razporeditev samoglasnikov okoli glasu *r*, da pa se glasovni sklop *re* spremeni tako v *ar* kot *er* ali samo *r*, pa se tudi s tem priročnikom ne naučimo v tolikšni meri, da kot tuji govorniki ne bi več imeli težav. Tako je tudi število glagolov v posamezni kategoriji

lahko zelo relativen podatek, saj kategorije z enim ali dvema primeroma sodobnih uporabnikov slovenščine ne prepričajo več (težave imajo tudi rojeni govorniki!). V tabeli so zelo dobrodošli podatki o nedovoljenih, toda teoretično izvedljivih oblikah, ki jih nadebudni tuji govorniki vse preradi »posvojijo«.

Druga tabela je zaradi svoje zgradbe – sedanjik, nedoločnik, angleški prevod – zelo pregledna in uporabna, kot taka pa zadostuje tudi tistim, ki nimajo znanja o historičnem razvoju slovenskega jezikoslovja. Isto velja za tabelo z nepravilnim deležnikom, čeprav bi sama raje uporabila manj ustaljen izraz – nepričakovanim deležnikom, saj gre redko za prave nepravilnosti, če upoštevamo jezikovni razvoj, res pa je, da jih ob usvajanju jezika ne pričakujemo (tako). Ko uporabniki v besedilu naletijo na neznano obliko, jo lahko takoj razvozljajo v tabeli in najdejo nedoločnik ter prevod, kar je pravzaprav osnovni komunikacijski pogoj pri učenju jezika – znati poiskati pravo informacijo.

Zadnja tabela z najpogostejšimi glagoli je lahko vir znanja, vendar vzbudi nekoliko poenostavljeno predstavo, da se bomo lahko z znanjem teh glagolov v slovenščini sporazumevali brez težav, ki bodo toliko večje, kadar ob sebi ne bomo imeli razumevajočega (slovenskega) sogovornika.

Priročnik ponuja kar nekaj odgovorov na najpogostejša vprašanja tujih govorcev slovenščine, predvsem pri velelniških oblikah, ki dejansko ob vsaki zamenjavi končnice povzročajo mnogo težav. Izbor glagolov presega sporazumevalni prag slovenščine, manjka pa bolj jasno merilo izbora glagolov z manj kot 1000 zadetki v korpusu. Čeprav lahko v *Slovenskem glagolu* najdemo mnoge informacije o glagolu, ki nam povzroča težave, pa ga lahko s pridom uporabljamo šele z dobrim predznanjem o sistemu jezika ali z učiteljevo pomočjo, ki pa jo lektorji slovenščine na tujih univerzah vsekakor nudijo.

Mateja Jemec
 Topole
 mateja.jemec@guest.arnes.si